

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-66-18>

УДК 338

Винятинська Л.В.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Колєсник О.І.

студентка,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Vyniatynska Lyudmila, Kolyesnik Oleksandra

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

АНАЛІЗ СКЛАДУ ТА ІНТЕНСИВНОСТІ ДИНАМІКИ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE COMPOSITION AND INTENSITY OF DYNAMICS OF PRODUCTION COST OF ENTERPRISES OF UKRAINE

У статті досліджено теоретичні питання сутності витрат суб'єкта господарювання у нормативно-правових актах в українському та міжнародному законодавстві, оцінено склад та визначено інтенсивність динаміки витрат виробництва підприємств України за допомогою статистичних даних. Варто зазначити, що управління витратами є досить багатограним і потребує особливого визначення у фінансово-господарській діяльності підприємств. Аналіз витрат, які формуються в процесі виробничої діяльності підприємств, пов'язаний із вивченням вхідного потоку інформації про використання різних видів ресурсів, що є першочерговими показниками виробничого процесу, а саме продукцією та витратами. Від складу, структури, динаміки та рівня витрат залежать фінансовий результат, зокрема позитивний (прибутки) та негативний (збитки), окремих підприємств та регіонів, ефективність формування національного доходу країни.

Ключові слова: витрати, витрати виробництва продукції, ресурсозбереження, аналіз, статистичні дані, суб'єкт господарювання.

В статье исследованы теоретические вопросы сущности расходов субъекта хозяйствования в нормативно-правовых актах в украинском и международном законодательстве, оценен состав и определена интенсивность динамики издержек производства предприятий Украины с помощью статистических данных. Стоит отметить, что управление затратами является достаточно многогранным, и требует особого определения в финансово-хозяйственной деятельности предприятий. Анализ расходов, которые формируются в процессе деятельности предприятий, связан с изучением входящего потока информации об использовании различных видов ресурсов, которые являются первоочередными показателями производственного процесса, а именно продукцией и затратами. От состава, структуры, динамики и уровня затрат зависят финансовый результат, в частности положительный (прибыль) и отрицательный (убытки) отдельных предприятий и регионов, эффективность формирования национального дохода страны.

Ключевые слова: расходы, издержки производства продукции, сохранение ресурсов, анализ, статистические данные, субъект хозяйственной деятельности.

Theoretical questions of the essence of the "costs" of the economic entity in the normative-legal acts in the Ukrainian and international legislation are investigated, to make the composition and to determine the intensity of the dynamics of production costs of the enterprises of Ukraine by means of statistics. It is worth noting that the cost management is quite multifaceted and needs special definition in the financial and economic activity of enterprises. The meaning and essence of the term "production costs" are investigated. The purpose of the study is the value of production costs, which is the main reserve for improving the efficiency of financial and economic activity of the entity. The analysis of costs that are generated in the process of enterprise production is related to the study of the input flow of information on the use of different types of resources, which are the primary indicators of the production process: production and costs. The composition, structure, dynamics and level of costs depend on the financial result, in particular the positive – profits or negative – losses, both of individual enterprises and regions, and the efficiency of formation of national income of the country. With the development of science, automation and computerization of production processes, the use of modern means of work, production technologies, came the awareness of the need for efficient and rational use of resources. In highly developed countries, resource conservation is long overdue, since it has become the key to formulating strategic development plans and tactical directions for achieving them at different levels of management, socio-environmental responsibility of companies, etc. Ukraine, as an integral part of the global economy, is gradually focusing its efforts on resource-efficient measures, the necessity and relevance of which is beyond doubt, but we are still at the very beginning. The general chronology of development of production losses of the enterprise of Ukraine based on the basic statistics, which reflects the dominance of the main types of costs of economic entities, their resources and technologies, the degree of their impact on the environment, and their further development are predicted.

Key words: costs, production costs, resource intensive, analysis, statistics, entity.

Постановка проблеми. Ефективне управління витратами та результатами фінансово-господарської діяльності підприємств є важливим і складним завданням, вирішення якого є актуальним для нинішніх умов господарювання. Наявні проблеми у сфері аналізу витрат виробництва пов'язані перш за все з недостатністю методичних розробок і практичних рекомендацій щодо побудови системи управління витратами.

З розвитком економіки перед суб'єктами господарювання ставиться завдання ефективного використання наявних ресурсів. З розвитком науки, автоматизації та комп'ютеризації виробничих процесів, використанням сучасних засобів праці, технологій виробництва прийшло усвідомлення необхідності ефективного та раціонального використання ресурсів. У високорозвинених країнах ресурсозбереження існує вже давно, оскільки стало основною для формування стратегічних планів розвитку і тактичних напрямів їх досягнення на різних рівнях господарювання, соціально-екологічної відповідальності компаній тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з управлінням витратами, є досить актуальним та висвіт-

лени у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження управлінського обліку, аналізу, аудиту та системи управління витратами зробили І.А. Бланк [1], Ф.Ф. Бутинець [2; 3], М.В. Огійчук [7], О.В. Олійник [7], Л.К. Сук [10], Н.В. Тлукевич [12], А.М. Турило [11], М.Г. Чумаченко [13], Ю.С. Цал-Цалко [12] та інші науковці. Велика кількість публікацій вказує на важливість та актуальність цієї теми, отже, на наявність проблем у цій сфері, які потребують ретельного розгляду та вирішення, дослідження теоретичних та практичних аспектів, що розглядають сутність терміна «витрати» у вітчизняній та зарубіжній нормативно-правовій базі, методики проведення аналізу складу та інтенсивності динаміки витрат виробництва підприємств суб'єктів господарювання тощо.

Мета статті полягає у визначенні сутності витрат виробництва, проведенні аналізу та оцінюванні рівня складу та інтенсивності динаміки витрат виробництва підприємств України з використанням офіційних статистичних даних, що будуть відображати реальний стан речей в економіці країни. Методами дослідження є метод діалектичного пізнання, статистичні методи, а саме аналіз інтенсив-

ності динаміки, вертикальний і горизонтальний аналіз, графічний і табличний.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах господарювання Україна поступово почала активізувати зусилля щодо використання ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій, адже ефективного використання ресурсів вже потребує наша економіка, оскільки обтяжена зношеними ресурсомісткими основними засобами та використанням застарілих технологій. Проте основною метою суб'єкта господарювання є отримання доходів, які здатні не лише покривати витрати, але й забезпечувати позитивний фінансовий результат, а саме прибуток. У зв'язку з цим підприємства намагаються мінімізувати та контролювати свої витрати, використовуючи сучасні технології організації виробничого процесу та управління ним, адже це є важливою та складною ділянкою обліку на підприємстві.

У бухгалтерському обліку формування інформації про витрати підприємства та відображення її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 16 «Витрати» [8]. Важливим

є те, що витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Дефініції поняття «витрати» в нормативно-правових актах в українському та міжнародному законодавстві представлені в табл. 1.

Трактування поняття «витрати» у різних нормативно-правових актах різняться, що явно спостерігається й пояснюється різними цілями систем бухгалтерського та податкового обліку. Бухгалтерське визначення витрат, що представлено у Н(С)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6], є тотожним визначенню Концептуальних основ до Міжнародних стандартів [11]. Проте в міжнародній практиці не передбачено окремого стандарту щодо обліку витрат, а в обліку поширена диференційована інтерпретація цих понять, отже, досягається достовірне формування фінансового результату у фінансово-господарській діяльності суб'єкта господарювання.

Від умінь правильно аналізувати витрати значною мірою залежать рівень ефективності господарської діяльності та розвиток суб'єкта господарювання, тому

Таблиця 1

Дефініції поняття «витрати» в нормативно-правових актах

Нормативно-правовий акт	Тлумачення в нормативно-правових актах поняття «витрати»
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	«Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок вилучення або розподілу власниками)» [6].
Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 16 «Витрати»	«Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [9].
Податковий кодекс України (ст. 14, п.14.1, пп. 14.1.27)	«Витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, здійснених для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)» [8].
Концептуальні основи складання і подання фінансових звітів (п. 4.25)	«Витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного із виплатами учасникам» [11].

найважливішими завданнями статистики витрат виробництва продукції є збирання, розроблення та аналізування статистичних даних, що характеризують розміри, склад і динаміку витрат на виробництво продукції у формуваннях; визначення рівня витрат виробництва й собівартості кожного виду й групи однорідних продуктів як загалом, так і за окремими статтями витрат; вивчення й виявлення причин відмінностей у формуванні рівня й складу витрат та собівартості продукції по адміністративно-територіальних підрозділах, регіонах, зонах і виробничих типах господарств, аналіз структури витрат; дослідження окремих чинників, які впливають на величину витрат виробництва і собівартість продукції [12].

Статистика витрат підприємств України базується на даних бухгалтерського обліку (зокрема, міститься у фінансовій звітності суб'єкта господарювання), завданнями якого є визначення загальної суми витрат, групування їх за видами та калькулювання собівартості одиниці продукції. Групування витрат за елементами витрат залежно від господарського призначення показує, з яких витрат складається собівартість окремих видів продукції, дає змогу проаналізувати структуру

витрат на виробництво окремих продуктів і виявити резерви зниження витрат на одиницю продукції. Використовуючи дані офіційного сайту Державної служби статистики України [4], проаналізуємо динаміку витрат виробництва продукції підприємств України за 2012–2017 роки, а результати представимо в аналітичній табл. 2.

Найважливішим напрямом підсумкового (ретроспективного) аналізу є вивчення складу, структури та динаміки витрат на виробництво продукції на макроекономічному рівні. Аналіз динаміки здійснюється задля вивчення загальних тенденцій показників. Під час дослідження динамічних рядів необхідно нейтралізувати вплив кількісного фактору шляхом перерахунку прямих виробничих витрат на обсяг реалізації (виробництва). Аналізуючи динаміку витрати на виробництво продукції, бачимо тенденцію до зростання до 3 525 187,9 млн. грн., водночас зросли всі статті економічних витрат.

1) Матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві, зросли від 1 544 791,7 млн. грн. у 2012 році до 2 644 464,9 млн. грн. у 2017 році.

2) Амортизація зросла від 128 330,5 млн. грн. у 2012 році до 247 062,4 млн. грн. у 2017 році.

Таблиця 2

Динаміка витрат виробництва продукції (товарів, послуг) підприємств України за 2012–2017 роки

Показник	Сума, млн. грн.					
	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг)	2 077 904,1	1 984 065,5	1 952 582,8	2 434 303,8	2 759 943,0	3 525 187,9
зокрема, матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві	1 544 791,7	1 434 694,0	1 419 809	1 805 572,5	2 047 986,8	2 644 464,9
амортизація	128 330,5	139 588,5	138 120,5	171 416,2	224 558,4	247 062,4
витрати на оплату праці	274 935,4	278 146,4	261 520,5	295 806,6	360 831,3	472 764,7
відрахування на соціальні заходи	99 170,2	100 076,8	92 904,4	96 751,5	73 958,8	97 172,6
інші витрати	30 676,3	31 559,8	40 228,4	64 757,0	52 607,7	63 723,3

3) Витрати на оплату праці зросли від 274 935,4 млн. грн. у 2012 році до 472 764,7 млн. грн. у 2017 році.

4) Відрахування на соціальні заходи зросли від 99 170,2 млн. грн. у 2012 році до 97 172,6 млн. грн. у 2017 році.

5) Інші витрати зросли від 30 676,3 млн. грн. у 2012 році до 63 723,3 млн. грн. у 2017 році.

Графічно зобразимо динаміку витрат виробництва продукції підприємств України у 2012–2017 роках на стовпчиковій діаграмі на рис. 1. Важливим показником, що характеризує ефективність роботи сучасного підприємства, є витрати на виробництво продукції. Від їх рівня залежать як рентабельність окремих видів продукції, так і фінансові результати діяльності підприємства загалом, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан суб'єкта господарювання у сучасних умовах ринку.

Звичайно, зробити правильний висновок досить важко, тому необхідно доповнити проведений статистичний аналіз оцінкою рівня фінансових результатів підприємств України впродовж 2012–2017 років, визначити їх рівень прибутковості й збитковості.

Використовуючи дані офіційного сайту Державної служби статистики України [4], проаналізуємо склад і структуру витрат виробництва продукції підприємств України

за 2012–2017 роки, а результати представимо в аналітичній табл. 3.

Аналіз структури витрат за економічними елементами (табл. 3) свідчить про те, що виробництво продукції промисловим підприємством упродовж аналізованого періоду є дуже матеріаломістким, тобто частка матеріальних витрат становить більше 70,0%.

Використовуючи дані офіційного сайту Державної служби статистики України, проаналізуємо динаміку фінансових результатів до оподаткування підприємств України за 2012–2018 роки, здійснивши розподіл на прибуткові та збиткові підприємства у вартісному та відсотковому значеннях, а результати представимо в аналітичній табл. 4.

Аналізуючи динаміку фінансових результатів до оподаткування підприємств України за 2012–2018 роки за статистичними даними табл. 4, можемо зазначити, що:

- негативний фінансовий результат до оподаткування, тобто збиток, мав місце у 2014 році (564 376 825,3 тис. грн.) та 2015 році (348 471 649,1 тис. грн.), що є негативним;

- позитивний фінансовий результат до оподаткування, тобто прибуток, мав місце у 2012–2013 роках та 2016–2018 роках, що є позитивним для суб'єктів господарювання.

Графічно зобразимо динаміку підприємств України за 2012–2018 роки, які отри-

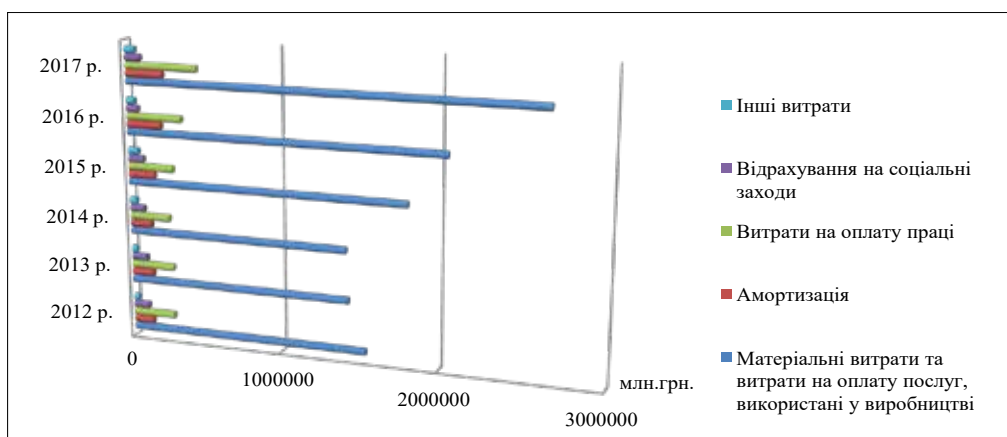

Рис. 1. Динаміка витрат на виробництво продукції підприємств України за 2012–2017 роки

Таблиця 3

Склад і структура витрат виробництва продукції (товарів, послуг) підприємств України за 2012–2017 роки

Показник	Відсоток до загальних витрат					
	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг)	100	100	100	100	100	100
зокрема, матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві	74,3	72,3	72,7	74,2	74,2	75,0
амортизація	6,2	7,0	7,1	7,0	8,1	7,0
витрати на оплату праці	13,2	14,0	13,4	12,1	13,1	13,4
відрахування на соціальні заходи	4,8	5,1	4,7	4,0	2,7	2,8
інші витрати	1,5	1,6	2,1	2,7	1,9	1,8

Таблиця 4

Структура фінансових результатів до оподаткування підприємств України за 2012–2018 роки

Показник	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис. грн.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
зокрема, підприємства, які одержали прибуток, % до загальної кількості підприємств	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4	72,8	74,3
підприємства, які одержали збиток, % до загальної кількості підприємств	35,5	34,1	33,7	26,3	26,6	27,2	25,7

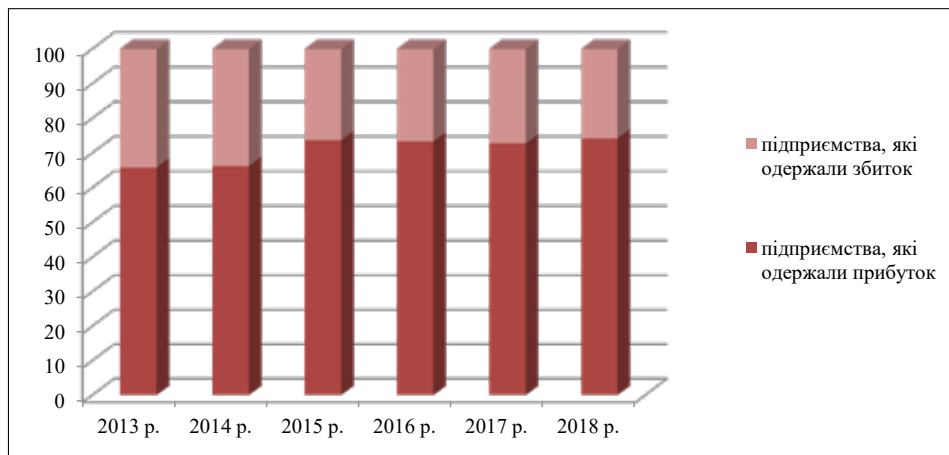
мали прибуток та збиток, у відсотковому значенні на стовпчиковій структурній діаграмі, що представлено на рис. 2.

Аналізуючи ведення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, зазначаємо, що частка підприємств, які одержали прибуток, упродовж 2012–2018 років має тенденцію до зростання. Так, у 2012 році вона становила 64,5%, а у 2018 році зросла до 74,3%. Інша частка підприємств упродовж аналізованого періоду одержала збиток.

Сучасні статисти Р.М. Моторина та Т.М. Моторин у своїй праці зазначають, що одним з важливих завдань аналізу є вивчення особливостей розвитку досліджуваних явищ за окремі періоди, зокрема витрат виробництва готової продукції лісового господарства. Для виявлення напрямку та інтенсивності змін

досліджуваних суспільних явищ за певні періоди часу визначають систему абсолютних і відносних показників динаміки. За порівняльного аналізу кількох рядів динаміки, що відображають різні економічні явища за однакові відрізки часу, визначають коефіцієнт випередження. Коефіцієнт випередження – це показник, що характеризує інтенсивності зміни одного ряду динаміки порівняно з іншим за однакові проміжки часу [5].

За допомогою коефіцієнта випередження порівнюють відносну швидкість динамічних рядів однакового змісту по різних об'єктах (регіони, країни тощо) або різного змісту по одному об'єкту. Зокрема, проаналізуємо динаміку витрат на виробництво продукції та фінансові результати до оподаткування сільського, лісового та рибного господарств

Рис. 2. Динаміка частки підприємств України, які отримали прибуток та збиток, за 2012–2018 роки

України у 2012–2017 роках [4]. Варто зазначити, аналізуючи динаміку витрат виробництва продукції підприємств України за 2012–2017 роки, що найбільшу частину мають матеріальні витрати, тому здійснимо обчислення ланцюгових коефіцієнтів зростання/зниження та коефіцієнтів випередження зростання матеріальних витрат і витрат на оплату послуг, використаних у виробництві, порівняно з витратами на виробництво продукції. Здійснимо обчислення та дослідимо їх динаміку у табл. 5.

Представлені обчислені ланцюгові коефіцієнти зростання/зниження витрат на виробництво продукції, матеріальних витрат та витрат на оплату послуг, використаних у виробничій діяльності підприємств України за 2012–2017 роках, дають змогу сказати, що вони мають тенденцію до зростання. Здійснивши обчислення коефіцієнта випередження матеріальних витрат та витрат на оплату послуг, використаних у виробництві порівняно з витратами на виробництво продукції (товарів, послуг), бачимо, що у 2013–2017 роках темпи зростання матеріальних витрат та витрат на оплату послуг перевищують темпи зростання витрат на виробництво продукції.

Зменшення та оптимізація витрат завжди будуть залишатися актуальними проблемами

на будь-якому підприємстві. Рационально функціонуюча система управління витратами, в результаті роботи якої приймаються рішення, спрямовані на підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, здобуття конкурентної переваги та підвищення прибутковості підприємства, сприятиме його успішності та процвітанню. Підсумовуючи вищезазначене, зазначаємо, що одним із основних засобів отримання більшого обсягу прибутку й досягнення конкурентної переваги є не просто зменшення, а саме оптимізація витрат.

Проведений аналіз витрат виробництва показав, що є ціла низка проблем, пов'язаною із матеріаломісткістю продукції. Для їх вирішення необхідно комплексно вирішувати питання щодо оптимізації витрат та ефективності ведення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, а також необхідно розробити індивідуальний підхід до вибору наявних систем управління витратами, а в низці випадків – до формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури, територіального розміщення та масштабності ведення корпоративної справи. Вдосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування

Інтенсивність динаміки витрат виробництва продукції (товарів, послуг) підприємств України за 2012–2017 роки

Показник	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Витрати виробництва продукції (товарів, послуг), млн. грн.	2 077 904,1	1 984 065,5	1 952 582,8	2 434 303,8	2 759 943,0	3 525 187,9
Матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використаних у виробництві, млн. грн.	1 544 791,7	1 434 694,0	1 419 809	1 805 572,5	2 047 986,8	2 644 464,9
Ланцюговий коефіцієнт зростання/зниження витрат виробництва продукції (товарів, послуг)	...	0,955	0,984	1,247	1,134	1,277
Ланцюговий коефіцієнт зростання/зниження матеріальних витрат та витрат на оплату послуг, використаних у виробництві	...	0,929	0,990	1,272	1,134	1,291
Коефіцієнт випередження матеріальних витрат та витрат на оплату послуг, використаних у виробництві, порівняно з витратами виробництва продукції	...	0,973	1,006	1,020	1,000	1,011

їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження й зниження витрат задля підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Висновки. Вітчизняні нормативні документами не дають чіткого розуміння відмінностей методів обліку витрат і методів калькулювання собівартості продукції, хоча не регламентують ведення управлінського обліку на підприємстві. Проведений аналіз стану, структури та інтенсивності динаміки витрат виробництва підприємства показав,

що виробнича діяльність сучасних суб'єктів господарювання є матеріаломістким та трудомістким процесом. Саме тому для вирішення проблеми оптимізації витрат та ефективності господарювання необхідний індивідуальний підхід до вибору наявних систем управління витратами з урахуванням низки зовнішніх та внутрішніх чинників. Розвиток ринкових відносин в Україні сприяє появі нових підприємств, посиленню їх спеціалізації та конкуренції, стимулює впровадження нових ресурсозберігаючих технологій у виробництво.

Список літератури:

1. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев : Ника-Центр, 1998. 480 с.
2. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навчальний посібник. Житомир : Рута, 2002. 450 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : навчальний посібник. Житомир : Рута, 2009. 912 с.

4. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2019).

5. Моторин Р.М., Моторина Т.М. Облік операцій з нефінансовими активами сектора державного управління в національних рахунках України згідно міжнародних стандартів. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 5–6. С. 127–133.

6. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 7 лютого 2013 року № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 15.11.2019).

7. Олійник О.В. Поняття витрат в працях вчених-економістів. Механізм господарювання і економічна динаміка в АПК. *Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 185-й річниці заснування Харківського державного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва* : матеріали. Харків : ХДАУ, 2001. С. 65–66.

8. Податковий кодекс України від 7 січня 2016 року № 2755-VI зі змінами та доповненнями. URL: <http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NalCode/nalkodeks> (дата звернення: 15.11.2019).

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. Наказом МФУ від 30 листопада 2001 року № 559. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2019).

10. Сук Л.К. Фінансовий облік : навчальний посібник. Київ : Знання, 2012. 647 с.

11. Тлущевич Н.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності: управлінський аспект. *Міжнародна інтернет-конференції «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація»*. URL: http://konf.amsfo.com.ua/mizhнародni-standarti-finansovo%D1%97-zvitnosti-upravlinskij-aspekt/?fdx_switcher=true (дата звернення: 15.11.2019).

12. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Царук Н.М. Уточнення сутності поняття «витрати» і їхньої економічної оцінки на підприємстві. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 11. С. 85–88.

13. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах : підручник / за ред. М.Ф. Огійчука. Київ : Алерта, 2009. 1056 с.

14. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : навчальний посібник. Житомир : ЖІТІ, 2002. 600 с.

15. Чумаченко Н.Г. Методы учета и калькулирования себестоимости промышленной продукции. Москва : Финансы, 1965. 124 с.

References:

1. Blank Y.A. (1998) Slovar spravocnyk fynansovogo menedzhera [Dictionary reference financial manager]. Kiev : Nayka-Centr, p. 480.

2. Butynecz F.F., Goreczka L.L. (2002) Buxgalterskyj oblik u zarubiznyx krajynax : navchalnyj posibnyk [Accounting region at foreign countries : the main post office]. Zhytomyr : Ruta, p. 450.

3. Butynecz F.F. (2009) Buxgalterskyj finansovyj oblik : navch. posibnyk [Accounting Financial : Educational manual]. Zhytomyr : Ruta, p. 912.

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny : oficijnyj sajt [State Statistics Service of Ukraine : official site]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 15 November 2019).

5. Motoryn R.M., Motoryna T.M. (2015) Oblik operacij z nefinansovymy aktyvamy sektora derzhavnogo upravlinnya v nacionalnyx raxunkax Ukrayiny zgidno mizhnarodnyx standartiv [Accounting for transactions with non-financial assets of the public sector in the national accounts of Ukraine in accordance with international standards]. *Zovnishnya torgivlya: ekonomika, finansy, pravo*. № 5–6, p. 127–133.

6. Nacionalne polozhennya (standartu) buhgalterskogo obliku 1 “Zagalni vymogy do finansovoyi zvitnosti” vid 07.02.2013 r. № 73 [National Accounting Standards (Standard) 1 “General Requirements for Financial Reporting” dated 07.02.2013 № 73]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (accessed: 15 November 2019).

7. Olijnyk O.V. (2001) Ponyattya vytrat v pracyax vchenyx ekonomistiv. Mexanizm gospodaryuvannya i ekonomichna dynamika v APK [The concept of cost in the writings of economists. The mechanism of management and economic dynamics in agroindustrial complex].

Mizhnarodna naukovo-praktychna konferenciya prysvyachena 185-j richnyci zasnuvannya Xarkivskogo derzhavnogo agrarnogo universytetu im. V.V. Dokuchayeva. Xarkiv : XDAU, p. 65–66.

8. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 07.01.2016 r. № 2755-VI zi zminamy ta dopovnenniamy [The Tax Code of Ukraine dated January 7, 2016 No. 2755-VI зі змінками, additional additions]. Available at: <http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NalCode/nalkodeks.aspx> (accessed: 15 November 2019).

9. Polozhennya (standart) buxgalterskogo obliku 16 “Vytraty”: zatv. Nakazom MFU vid 30.11.2001 r. № 559 [Accounting Standard (Cost) 16 “Expenses”: Approved by the Order of the MFU of 30.11.2001 № 559]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed: 15 November 2019).

10. Suk L.K. (2012) *Finansovij oblik: Navch. Posibnyk* [Financial accounting: a textbook]. Kiev : Znannya, p. 647.

11. Tluchkevych N.V. Mizhnarodni standarty finansovoyi zvitnosti: upravlinskyj aspekt. *Mizhnarodna internet-konferenciya “MSFZ: doslidzhennya, nauka, praktyka, implementaciya”* [International Financial Reporting Standards: Management. *International Internet Conference “IFRS: Research, Science, Practice, Implementation”*]. Available at: http://konf.amsfo.com.ua/mizhnarodni-standarti-finansovo%D1%97-zvitnosti-upravlinskij-aspekt/?fdx_switcher=true (accessed: 15 November 2019).

12. Turylo A.M., Kravchuk Yu.B., Czaruk N.M. (2007) Utochnennya sutnosti ponyattya “vytraty” i yixnoyi ekonomichnoyi ocinky na pidpry yemstvi. [Clarification of the essence of the concept of “cost” and their economic evaluation at the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 11, pp. 85–88.

13. Finansovij ta upravlinskyj oblik na silskogospodarskyx pidpryemstvax : pidruchnyk / za red. M.F. Ogijchuka (2009) [Financial and management accounting in agricultural enterprises : a textbook]. Kiev : Alerta, p. 1056.

14. Czal-Czalko Yu.S. (2002) *Vytraty pidpryemstva : navch. posib.* [Enterprise costs : a textbook]. Zhytomyr : ZhITI, p. 600.

15. Chumachenko N.G. (1965) *Metod ucheta y kalkulyrovannya sebestoymosti promyshlennoj produkcyy* [Methods of accounting and costing of industrial products]. Moskva : Fynans, p. 124.